

Europeiska
unionens råd

Bryssel den 6 oktober 2023
(OR. en)

13684/23

LIMITE

JAI 1243
FREMP 269
AG 112
POLGEN 137

NOT

från: Ordförandeskapet

till: Delegationerna

Ärende: Insatser för att förbättra rättssystemens effektivitet och kvalitet

För delegationerna bifogas ordförandeskapets not inför justitieministrarnas arbetslunch vid mötet i rådet (rättsliga och inrikes frågor) den 19–20 oktober 2023.

Arbetslunch: insatser för att förbättra rättssystemens effektivitet och kvalitet**I.**

Rättsstatsprincipen är tillsammans med demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna ett av unionens grundläggande värden. Den är gemensam för alla medlemsstater och en grund för unionens identitet. Den är en central faktor för Europas politiska stabilitet och ekonomiska välstånd. Ordförande Ursula von der Leyen framhöll i sitt tal om tillståndet i unionen 2023 *att rättsstatsprincipen och grundläggande rättigheter alltid kommer att vara en del av unionen – i såväl de nuvarande som de framtida medlemsländerna.*

Rättsstatsprincipen, som fastställs i artikel 2 i EU-fördraget, inkluderar principerna om lagenlighet, som förutsätter en öppen, redovisningsskyldig, demokratisk och pluralistisk lagstiftningsprocess, rättssäkerhet, förbud mot godtyckligt utövande av exekutiva befogenheter, effektivt rättsligt skydd, inklusive tillgång till rättslig prövning, oberoende och opartiska domstolar, även vad gäller grundläggande rättigheter, maktindelning, icke-diskriminering och likhet inför lagen.

Med tanke på dess betydelse finns det flera europeiska verktyg för att upprätthålla denna princip.

Den årliga rättsstatscykel som inrättats av Europeiska kommissionen är ett instrument som ska fördjupa dialogen och den gemensamma medvetenheten om rättsstatsfrågor samt vara ett förebyggande verktyg och ett instrument för att främja antagandet av åtgärder som ska stärka våra institutioner och våra medborgares förtroende för dem. De rapporter om rättsstatsprincipen som antagits sedan 2020 bygger på en rad olika källor, bland annat resultattavlan för rättskipningen i EU¹. I rådets årliga rättsstatsdialog används kommissionens rapport, och utöver diskussionerna i rådet (allmänna frågor) har rådet (rättsliga och inrikes frågor) fört ytterligare och mer djupgående diskussioner om rättsstatsrelaterade frågor som omfattas av dess behörighet sedan 2020.

¹ 10407/23 – Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska centralbanken, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén *Resultattavlan för rättskipningen i EU 2023*, COM (2023) 309.

Enligt resultattavlan för rättskipningen i EU 2023 är effektiva rättssystem avgörande för tillämpningen och verkställandet av EU-lagstiftningen och för upprätthållandet av rättsstatsprincipen och andra grundläggande värden för EU som medlemsstaterna har gemensamma. När nationella domstolar tillämpar EU-lagstiftningen fungerar de som EU-domstolar. Resultattavlan för rättskipningen i EU ger en årlig översikt över indikatorer som är inriktade på tre centrala parametrar för effektiva rättssystem, nämligen i) effektivitet, ii) kvalitet och iii) oberoende.

II.

Välfungerande rättssystem är oerhört viktiga för tillämpningen och verkställandet av EU:s lagstiftning och upprätthållande av rättsstaten. Ett effektivt rättssystem fattar sina beslut utan onödigt dröjsmål. Alltför långa förfaranden och betydande eftersläpningar undergräver medborgarnas och företagets förtroende för de nationella rättssystemen.

Rättssystemens ekonomiska perspektiv blir därför av yttersta vikt. Om rättsväsendet inte erbjuder tillräckliga garantier eller inte fungerar med tillräcklig noggrannhet när en av parterna känner sig förfördelad hämmas företagsinvesteringar och, i förlängningen, produktivitetstillväxten och produktionen i ekonomin som helhet. Effektiva rättssystem är av avgörande betydelse för ömsesidigt förtroende och för att förbättra investeringsklimatet och en långsiktig hållbar tillväxt. I den årliga översikten över hållbar tillväxt för 2023², som fastställer EU:s prioriteringar för ekonomisk politik och sysselsättningspolitik, bekräftas kopplingen mellan effektiva rättssystem och medlemsstaternas företagsklimat och en ekonomi som fungerar för människor. Välfungerande och fullt oberoende rättssystem kan ha en positiv inverkan på investeringar och är avgörande för investeringsskyddet, och bidrar därmed till produktivitet och konkurrenskraft.

² 15184/22.

Liksom vid tidigare övningar innehåller 2023 års rapport om rättsstatsprincipen en ytterligare analys av rättssystemens oberoende, kvalitet och effektivitet i samtliga medlemsstater, där det betonas att välfungerande och helt oberoende rättssystem är avgörande för att säkerställa att rättsväsendet fungerar till gagn för medborgare och företag. Rättssystemens effektivitet och kvalitet beror på parametrar som ärendebelastning³, uppskattad handläggningstid⁴, avslutandegrad⁵, antalet pågående mål⁶, handläggningstid, tillgång till rättslig prövning⁷ användning av digitala verktyg⁸ och utvärderingsverktyg⁹ samt tillgängliga ekonomiska resurser och personalresurser¹⁰, och särskilt på i vilken grad de har tillräckliga resurser och huruvida personalen har kompetens, utbildning och tillräcklig lön. Det kan vara en utmaning för medlemsstaterna att på ett balanserat sätt uppfylla alla dessa parametrar, men resultattavlan för rättskipningen i EU 2023 visar att effektiviteten i EU:s rättssystem fortsätter att förbättras i en stor majoritet av medlemsstaterna¹¹.

De ekonomiska resurser som anslagits för de nationella rättssystemen påverkar direkt handläggningstiderna för rättsliga förfaranden, och många medlemsstater har anslagit ytterligare resurser för sina rättssystem inom ramen för sina återhämtnings- och resiliensplaner. De har också genomfört flera initiativ för att förbättra digitaliseringen, vilket har varit en prioritering för flera medlemsstater. Innovativa åtgärder har också vidtagits, vilket krävt att de som arbetar inom domstolsväsendet får utbildning.

Dessutom är tillräckliga personalresurser nödvändiga inte bara för att garantera att domstolsbeslut meddelas utan dröjsmål, utan också för att säkerställa att yrkena inom domstolsväsendet är attraktiva och att det finns kvalificerade, utbildade och tillräckligt avlönade yrkesutövare. De resurser som anslås till rättssystemen bör motsvara betydelsen av de uppgifter och det ansvar som tilldelats dem, och rättskipningen hör till de mest relevanta.

³ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, diagrammen 2–4.

⁴ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, diagrammen 5–9.

⁵ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, diagrammen 10–12.

⁶ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, diagrammen 13–15.

⁷ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, diagrammen 24–31.

⁸ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, diagrammen 40–48.

⁹ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, diagram 39.

¹⁰ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, diagrammen 32–38.

¹¹ Resultattavla för rättskipningen i EU 2023, s. iii.

Slutligen har många medlemsstater vidtagit ytterligare åtgärder för att förbättra tillämpningen av informations- och kommunikationsteknik (IKT) på rättssystemen, eftersom digitaliseringen, förutom att stärka medlemsstaternas rättssystem, gör dem mer tillgängliga, effektiva och motståndskraftiga. Digitaliseringen är avgörande för att öka rättssystemens effektivitet och underlätta tillgången till rättslig prövning. Den kommer att hjälpa medlemsstaterna att övervinna de nuvarande och framtida utmaningar som de nationella rättssystemen står inför. Användningen av innovativ teknik som artificiell intelligens och robotisering ger tidsbesparingar och gör det möjligt att överlåta repetitiva uppgifter åt maskiner. I detta avseende är överbryggande av den digitala klyftan och användning av artificiell intelligens två av de utmaningar som medlemsstaterna sannolikt kommer att behöva ta itu med på kort sikt.

För att uppmuntra till diskussion uppmanas ministrarna att ta upp följande frågor:

- Kan ni identifiera god praxis som tillämpas i er medlemsstat för att förbättra rättssystemets effektivitet och kvalitet, med tanke på de nya utmaningar som rättssystemen står inför, såsom användningen av artificiell intelligens och användningen av videokonferenser?
- Hur tror ni att EU ytterligare skulle kunna stödja medlemsstaterna när det gäller att förbättra de nationella rättssystemens effektivitet och kvalitet?